

LIFE OrgBalt: REKOMENDĀCIJAS POLITIKAS VEIDOTĀJIEM LATVIJĀ

Kopsavilkums

Rekomendācijās uzsvērti galvenie projekta LIFE programmas projekta “Klimata pārmaiņu samazināšanas iespēju demonstrēšana auglīgās organiskajās augsnēs Baltijas valstīs un Somijā” (LIFE OrgBalt) rezultāti un to ietekme uz Latvijas politikas nostādņēm klimata samazināšanas jomā. Projekta galvenais mērķis ir klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu īstenošana auglīgās organiskajās augsnēs, kas, atkarībā no to apsaimniekošanas, var būt gan kā avots, gan piesaistītājs ogleklī atmosfērā. Pārdomāta un ilgtspējīga šo augšņu apsaimniekošana var pozitīvi veicināt globālo, Eiropas un nacionālo klimata mērķu sasniegšanu Zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības (ZIZIMM) sektorā.

Lai nodrošinātu, ka LIFE OrgBalt ietvaros paveiktais pētniecības darbs un iestrādes turpinās un sniedz pozitīvus rezultātus videi un sabiedrībai Latvijā, ir nepieciešams turpmāks atbalsts pētījumiem par a) visu pieejamo SEG emisiju datu sintēzi, ieskaitot datus no nacionālajiem projektiem, un b) SEG emisiju ilgtermiņa dinamiku, lai uzlabotu nacionālās inventarizācijas datus. Nepieciešams regulāri izvērtēt un plašāk informēt un nodot zināšanas par ieviestajām labajām praksēm, sniedzot praktisku atbalstu un palielinot zemes īpašnieku izpratni un kapacitāti. Turklāt līdztekus informācijai par labāko praksi ir jāapsver un jāatjaunina ekonomiskie stimuli, lai īstenotu klimata pārmaiņu samazināšanas pasākumus.

ES līmenī

Organiskās augsnes aizņem aptuveni 33,6 miljonus hektāru Eiropas Savienībā (ES), kas veido apmēram 7% no ES kopējās sauszemes platības. Lai gan organiskās augsnes sastopamas tikai ~3% (4,4 miljoni ha) ES lauksaimniecības zemju, to apsaimniekošana ir saistīta ar ~25% lauksaimniecības SEG emisijām. Barības vielām bagātas, nosusinātas organiskās augsnes ir viens no lielākajiem SEG emisiju radītājiem lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarēs boreālajos un mērenā klimata vēsajos un mitrajos Eiropas reģionos. Meža zemes veido aptuveni 73,45 % no kopējās organisko augšņu platības un rada aptuveni 23 % no organisko augšņu kopējām emisijām (1).

Paredzams, ka gan lauksaimniecības, gan ZIZIMM sektora daļa no kopējām ES emisijām palielināsies, pirmkārt, dēļ emisiju samazinājuma citās nozarēs,

kā arī vienlaikus, palielinoties klimata pārmaiņām, ja netiks nodrošināta augsnes ilgtspējīga apsaimniekošana.

Klimata pārmaiņu samazināšanas pasākumu īstenošana lauksaimniecības un ZIZIMM sektoros ir būtiska, lai sasniegtu emisiju samazināšanas mērķus. Efektīvai augsnes apsaimniekošanai ir izšķiroša nozīme **ES klimata un enerģētikas politikas satvarā 2030. gadam**, veicinot oglekļa dioksīda piesaisti un nodrošinot ilgtspējīgu zemes izmantošanas praksi visās dalībvalstīs. **Regulā (ES) 2018/841** (Par zemes izmantošanā, zemes izmantošanas maiņā un mežsaimniecībā radušos siltumnīcefekta gāzu emisiju un piesaistes iekļaušanu klimata un enerģētikas politikas satvarā līdz 2030.gadam) galvenā uzmanība pievērsta tam, lai ES klimata mērķos iekļautu emisijas un to

piesaisti, kas rodas zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības (ZIZIMM) rezultātā.

LIFE OrgBalt uzsvars uz ilgtspējīgu augsnes apsaimniekošanu atbilst Kopējās lauksaimniecības politikas mērķiem, veicinot videi draudzīgas prakses un klimata noturību. LIFE OrgBalt dati papildus atbalsta **ES augsnes stratēģijas īstenošanu līdz 2030. gadam** un ierosināto Augsnes monitoringa aktu, kā arī ES apņemšanos apturēt bioloģiskās daudzveidības zudumu un atjaunot ekosistēmas, kā norādīts **ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģijā 2030. gadam** un nesen apstiprinātajā **Dabas atjaunošanas regulā**.

Projekts atbilst Parīzes nolīguma mērķim ierobežot globālo sasilšanu, lai tā nepārsniegtu 2°C salīdzinājumā ar pirms industriālo līmeni. Ilgtspējīga augsnes apsaimniekošana ir būtiska šī mērķa sasniegšanai, veicinot ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām (UNFCCC) centienus palielināt augsnes oglekļa krājumus un samazināt emisijas no nosusinātām, ar barības vielām bagātām organiskajām augsnēm.

Valsts līmenī - Latvija

Latvijā organiskās augsnes sastopamas aptuveni 19% meža zemju un aptuveni 8% lauksaimniecības zemju. Nepārdomāta un neilgtspējīga šo augšņu apsaimniekošana var radīt augstas SEG emisijas. 2022. gadā organiskās augsnes Latvijā emitēja aptuveni 7 miljonus tonnu CO₂ ekvivalenta emisiju gadā, kas, galvenokārt, bija saistīts ar nosusināšanu, kūdras ieguvu un lauksaimniecības darbībām (2). Šīs emisijas kavē valsts kopējo emisiju samazināšanas mērķu sasniegšanu. Eiropas Komisija ir norādījusi, ka 2023. gada beigās iesniegtajā Nacionālā enerģētikas un klimata plāna 2021.-2030.gadam (NEKP),

kurš aptver pasākumus dalībvalstu klimata mērķu izpildei, projektā iekļautie pasākumi nav pietiekami, lai sasniegtu ne ES tiesību aktos, ne pašā NEKP noteiktos mērķus. 2024. gada vasarā Latvija iesniedza atjaunoto NEKP projektu, par kuru vēl nav sniegts EK atzinums.

Kāpēc tas ir svarīgi Latvijai?

Uzlabota organisko augšņu apsaimniekošana var ievērojami samazināt valsts SEG emisiju rādītājus, veicinot ES klimata mērķu sasniegšanu un sekmējot ilgtspējīgu lauksaimniecības un mežsaimniecības praksi. Precīzāki emisiju faktori attiecībā uz organiskām augsnēm veicinātu nozīmīgāku klimata pārmaiņu seku mazināšanas pasākumu ieviešanu un atbalstu valsts līmenī. Turklāt veselīgas augsnes nodrošina dažādus ekosistēmu pakalpojumus un palīdz ūdens regulācijā.

Kas būtu jādara politikas veidotājiem?

Ieteikumi zemes apsaimniekošanas pasākumiem ar barības vielām bagātās organiskajās augsnēs

1. Balstoties uz projekta demonstrācijas vietu datiem, mazāk intensīva apsaimniekošana un ūdens līmeņa uzturēšana tuvu augsnes virsmai ir saistīta ar lēnāku organisko vielu sadalīšanos augsnē. Turklāt labvēlīgi apstākļi biomasas oglekļa ražošanai veidojas, pārvēršot aramzemi par zālāju, uzlabojot hidroloģisko režīmu t.sk. gruntsūdens līmeņa paaugstināšanu, kā arī izmantojot koksnes pelnus meža zemēs ar organiskajām augsnēm. Šie pasākumi sniedz klimata pārmaiņu mazināšanas priekšrocības un var tikt veicināti politikas plānošanā un ieviešanā.
2. Mežsaimniecībā būtu jāveicina ūdens

apsaimniekošanas visaptveroša plānošana kūdras augsnēs, ņemot vērā arī ūdens kvalitātes un bioloģiskās daudzveidības jautājumus.

Zemes apsaimniekošanas pasākumi, kuriem nepieciešami papildus pētījumi un pilotprojekti

3. Pasākumi, kuriem nepieciešami turpmāki pētījumi un izpēte par to potenciālu klimata pārmaiņu mazināšanā: Tauriņziežu audzēšana augu maiņā; Gruntsūdens līmeņa regulēšana zālajos; Melnalkšņa un bērza audžu atjaunošana purvaiņos; Melnalkšņa stādījumi uz pacilām meliorācijas sistēmas buferjoslā; Mērķtiecīga priežu audžu atjaunošana purvaiņos un Pakāpeniskā joslu izlases cirte (priede).

Nepieciešamie turpmākie pētījumi

4. Nepieciešams atbalsts pētījumiem, lai uzlabotu izpratni par oglekļa dinamiku augsnē un ilgtspējīgas augsnes apsaimniekošanas pasākumiem, lai iegūtu uzticamus datus par emisiju faktoriem un iekļautu to nacionālajās SEG inventarizācijās. Piemēram, atbalsts nepārtrauktai emisiju datu vākšanai par gruntsūdens līmeņa paaugstināšanas un paludikultūras pasākumiem, un ilgtermiņa meža apsaimniekošanas ietekmes uz ekosistēmām izpētei. Turpmākie darbi būtu jāplāno, lai tieši atbalstītu jau izstrādāto un jaunu modelēšanas rīku tālāku attīstību.
5. Pirms ilgtspējīgas augsnes apsaimniekošanas pasākumu ieviešanas lielā mērogā nepieciešams atbalsts pētījumiem par šo pasākumu ietekmes novērtēšanu uz sociāl-ekonomiskajiem rādītājiem vietējā un nacionālā līmenī. 1. Pie atšķirīgas organisko augšņu platības, novietojuma, reljefa, kā arī esošās zemes izmantošanas prakses, zemes īpašumtiesībām, esošās drenāžas sistēmas var atšķirties arī optimālie un rekomendējamie klimata pārmaiņu

mazināšanas pasākumi.

6. Jāatbalsta hidroloģiskā režīma modelēšanas rīku izstrāde, lai attālināti novērtētu apgabalus, kas piemēroti mežu audzēšanai ar optimāliem mitruma režīmiem, un apgabalus, kuros var veikt gruntsūdens līmeņa paaugstināšanu bez koku stādīšanas.

Ieteikumi, lai uzlabotu klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu ieviešanu

7. Ieviest finansiālus stimulus zemes īpašniekiem, lai viņi būtu ieinteresēti ieviest ilgtspējīgus apsaimniekošanas pasākumus. Klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumiem nevajadzētu apturēt vai liegt ekonomisko darbību, bet gan nodrošināt jaunas iespējas, lai potenciāli izvairītos no negatīvām sekām, piemēram, pārtikas piegādes trūkuma vai zemes apsaimniekošanas izmaksu pieauguma.
8. Veikt izpratnes veicināšanas kampaņas par organisko augšņu/kūdrāju un augsnes apsaimniekošanas nozīmi klimata pārmaiņu mazināšanā un nodrošināt apmācību programmas lauksaimniekiem, zemes īpašniekiem un politikas veidotājiem.
9. Izvērtēt un iespēju robežās atbalstīt tirgus potenciālu attīstību, lai nodrošinātu, ka klimatam draudzīgākiem produktiem, piemēram, no paludikultūrām, būs noiets tirgū.

Atsauces

1. Eiropas Komisija. (2021). ES Klimata Rīcības: Zemes izmantošana, zemes izmantošanas maiņa un mežsaimniecība (ZIZIMM).
2. Latvijas Republikas Klimata un enerģētikas ministrija. (2024). Latvijas Nacionālais inventarizācijas ziņojums.

Lai saņemtu mūsu ziņu lapu, nosūtiet mums e-pastu vai iesniedziet pieprasījumu mūsu projekta mājaslapā.

UZZINIET VAIRĀK!

SEKO MUMS

Projekts "Klimata pārmaiņu samazināšanas iespēju demonstrēšana auglīgās organiskajās augsnēs Baltijas valstīs un Somijā" (LIFE OrgBalt, LIFE18CCM/LV/001158) tiek īstenots ar Eiropas Savienības LIFE programmas un Latvijas Republikas Valsts reģionālās attīstības aģentūras finansiālu atbalstu. www.orgbalt.eu

Informācija atspoguļo tikai LIFE OrgBalt projekta saņēmēju viedokli, un Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūra (CINEA) nav atbildīga par jebkādu šeit ietvertās informācijas iespējamo izmantošanu

ATRUNA

LIFE OrgBalt projekta ietvaros ir izstrādāti pirmie reģionālie Baltijas/Somijas SEG emisiju faktori apsaimniekotām barības vielām bagātām organiskām augsnēm (esošajiem un bijušajiem kūdrājiem). Šie emisiju faktori nodoti zinātniskajai vērtēšanai un tālākai verifikācijai, lai tos varētu pielietot nacionālajās SEG inventarizācijās hemiboreālajā reģionā Somijā un Baltijas valstīs. Projektā tika analizēti izvēlētie klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumi nosusinātām organiskajām augsnēm lauksaimniecībā un mežsaimniecībā, kā arī izstrādāti modeļi un rīki, tomēr konstatēti arī esoši zināšanu trūkumi. Lai novērstu šos trūkumus un ierobežojumus, nepieciešams turpināt SEG mērījumus un modeļu pilnveidi, kā arī paplašināt novērtēto klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu klāstu pēc LIFE projekta periodā, iekļaujot vienus no ieteicamākajiem SEG mazināšanas pasākumiem Eiropas Savienībā - hidroloģiskā režīma paaugstināšanu un renaturalizāciju. Izstrādātajos modeļos (Simulācijas un PPC modelis) ir iekļauti ierobežoti makroekonomiskie apsvērumi un vides ietekmes novērtējums. Līdz ar to, tos iespējams ar vērību izmantot klimata pārmaiņu mazināšanas stratēģijas izstrādē, lai identificētu nepilnības politikās par pāreju uz klimata neitralitāti un to finansēšanas sistēmās, un optimizēt kā lēmumu pieņemšanas rīkus, kad būs pieejami papildu dati.

